

VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Lähidemokratia kuntia velvoittavaksi

Nykytiedon mukaan uuteen kuntalakiin on tulossa lähidemokratiapykälä (esimerkiksi 27), joissa todetaan runsas lista lähidemokratian muotoja, mutta kuntien olosuhteiden erilaisuuden takia jätetään sisällölliset ratkaisut kullekin kunnalle.

Kun kuntastrategian laatimisesta tulee pakollista, määrätään siihen sisällytettäväksi kuntalaisten osallistamista koskeva osio.

Selkeintä kuitenkin olisi, että kuntalaki velvoittaisi kunnat lähidemokratiatoimielimen perustamiseen.

Kautta Euroopan Leader-ohjelmatyö on todettu tehokkaaksi paikallisvaikuttamisen muodoksi.

Siinä yhteisöt hakevat ja toteuttavat paikallisia yleishyödyllisiä hankkeita, joista päättää niin sanottu kolmikantainen hallitus. Kunnat ylläpitävät järjestelmää omalta osaltaan kuntaosuudella. Mutta mikä olisi vastaava työmalli kunnan sisällä?

Nimenomaan se olisi vastaus lähidemokratian tarpeeseen.

Ei lähidemokratia ole sitä, että ”ihmiset saavat itse päättää puiston aidan mallin ja värin”. Se on omatoimista tekemistä ja juuri siksi kuntien kannattaa sitä edistää. Yhteisöjen omatoimisuutta tarvitaan, kun rahat niukentuvat kuntataloudessa.

Yleisen hallintokokemuksen mukaan niin sanottu läpisyperiaate ei missään asiassa riitä, vaan hallintoslangilla sanoen ”prosessilla pitää olla omistaja” eli lähidemokrati-alla pitää olla primus motor, oikeus toimia ja kuntaorganisaatiossa henkilöitä, jotka kokevat asiat omaksi ja vastuulliseksi tehtäväkseen.

Tarvitaan siis joku kuntaorganisaation kuuluva toimielin, joka toimivaltaisesti vastaa lähidemokratiasta. Tällaisen lähidemokratiaelimen muuan tehtävä on yleinen ja jatkuva ja viisas lähidemokratian kehittäminen.

Demokratia ei yleensäkään ole valmis asia, vaan kehit-tyvä toimintapa. Kuulemiset, suora asiavaikuttaminen ja tekemisen demokratia täydentävät edustuksellista demokratiaa.

Lähidemokratiaelin ei ole itsetarkoitus, mutta sitä tarvitaan herättämään, järjestämään ja jatkuvilla syötteillä ruokkimaan yhteisöjä, yhdistyksiä ja aktiivisia kansalaisia vaikuttamaan lähipiiriinsä asioihin.

Omatoimiraha on Suomenkin mitassa komea ja kokeiltu toimintatapa, joka vastaa kysymykseen lähidemokratian sisällöstä.

Sähköinen nettimaailma mahdollistaa monipuolisesti kuntalaistiedotuksen, kuulemisen ja aloitteellisuuden muodot. Niiden kytkeminen lähidemokratiaan on välttämätöntä.

Mitä kunta sitten hyötyy toimivaltaisesta lähidemokra-tiaelimestä?

Ainakin seuraavaa: Lähidemokratian kautta yhteisöt kasvattajat uusia aktiivitoimijoita. Kuntalaisten aloitteelli-suus tulee otettua kopiksi ja kunnan hyödyksi. Raha tulee käytettyä tehokkaasti ja vaikuttaviin kohteisiin.

Järjestelmä ruokkii ja kannustaa yhteisöjä, yhdistyksiä ja seuroja eli vahvistaa yhteisöllisyyttä. Ja niin sanotuille isännätömmille toimin-noille tulee vastuullinen tekijä.

JUHA KUISMA
on kyltien liike-toiminta-asiamies.

» Lähidemokratia on omatoimista tekemistä ja juuri siksi kuntien kannattaa sitä edistää. Yhteisöjenkin omatoimisuutta tarvitaan, kun rahat niukentuvat kuntataloudessa.»

JUHA KUISMA

KASVIMAAN KERTOMUKSIA

Kepin sijasta porkkanaa

Tiesitkö, että yhdeksässä porkkanassa on yhtä paljon kalsiumia kuin lasillisessa maitoa? Tai että jos nainen syö unessa porkkanaa, hän haluaa naimisiin ja suuren perheen?

Näin ainakin väitetään brittiläisen Porkkanamuseon nettisivuilla, joille on koottu kaikki porkkanasta.

Porkkanan villiä muotoa tavataan Keski-Euroopassa ja Aasiassa. Sen juuri on valkea, ohut ja puseva. Makeita yksilöitä valikoitiin viljeltäväksi Välime-ren alueella ja Afganistanissa jo vuosituhansia sitten.

Aluksi purppuranpunaiset, keltaiset ja valkoiset porkkanat olivat yleisimpiä.

Oranssi porkkana jalostettiin 1700-luvulla Hollannissa, mistä se levisi etenkin pohjoiseen.

Tavallisten suomalaisten vihannes-penkkiin porkkana löysi tiensä vasta kansakoulujen yleistessä 1900-luvun alussa. Porkkana on juureksista suosituin.

Porkkana sisältää runsaasti antioksidantti beta-karoteenia. Elimitössä se muuttuu A-vitamiiniksi, joka on näkökyvyille ja luustolle tärkeä vitamiini.

Oljy edistetä rasvaliukoisten vitamiinien imeyty-mistä, joten tilikka oliivijöilyä ei porkkanaruusua ole haitaksi.

Peseminen on kuorimista parempi vaihtoehto, sillä arvokkaita aineita on erityisen paljon kuoressa.

Joka tarjoaa kepin sijasta porkkanaa, ymmärtää terveellisen ravinnon päälle.

TOPI LINJAMA

Kaksi vuotta sitten kirkkonkylälle muuttaneet Anne ja Jaakko Kärki sekä 3-vuotias Lulu ja 6-vuotias Joel ovat kotiutuneet Lehtimäelle hyvin. ”Kaltaisiamme lapsiperheitä tuskin tänne enää muuttaa, jos lakkautuspäätöksiä tehdään”, Kärjet muistuttavat.

Lehtimäki taistelee lähipalveluistaan

Alajärven kanssa kuntaliitoksen vuonna 2009 tehneen Lehtimäen asukkaat taistelevat jäljellä olevista palveluistaan. Ilman yläkoulua ja kirjastoa uhkana on näivettyminen syrjäkyläksi, joka ei houkuttele lapsiperheitä.

ALAJÄRVI

Alamäki. Kuntaliitoksen lemmimiestä tuli vajaassa viidessä vuodessa vitsi, joka ei naurata lehtimäkeläisiä.

Ensin heikkenivät terveys-palvelut ja vanhaiknot kävi lakkautuslistalla. Pahempi isku tuli Alajärven uudessa talouden tasapainottamisohjelmassa.

Kaupunginhallitus esittää 28. lokakuuta kokoontuvalle valtuustolle Lehtimäen yhte-näiskoulun 7.–9. luokkien siir-toa Alajärven koulukeskukseen syksystä 2015 alkaen ja kirjaston sulkemista vuodenvaihteessa.

Entisen 1800 asukkaan ja vii-den kylän kunnan lähipalvelut ovat käyneet vähiin.

”Lehtimäkeläiset kokevat tulleen-petetyiksi”, tiivistää tunteja kaupunginhallituksen toinen varapuheenjohtaja **Kuis-ma Kujala**.

Kuntaraja yhä olemassa

Suuttumusta herättää, että ui-mahallin kaltaisia miljoonain-vestointeja on tehty samalla kun kyliltä katoavat palvelut ja vanhusen kuljetukset lopete-taan säästösyistä.

Kokoonntumipaikka Ikioman eläkeläiset pitävät yhtälöä mah-dottomana. ”Jos ei olisi omaa autoa, en pääsis mihinkään”, **Elma Salo** puuskahtaa.

Esko Halosen mielestä van-ha kuntaraja näkyy päätöksen-teossa. ”Palvelut katoavat tältä puolen rajaa.”
”Kaupungin työntekijöiden mielestä Lehtimäelle on liian pitkä työmatka, mutta nyt lapsia ollaan pakottamassa kouluun Alajärven keskustaan”, **Tapani Puskala** ihmettelee.

50 kilometrin koulumatka

Palvelut ovat puuttaneet myös Lehtimäen opistolla, jossa opiskelee vuosittain 60 vaikea-vammaista opiskelijaa ja pari tuhatta lyhytkurssilaista.

”Opiskelijat käyttävät kirjas-toa paljon. Kerran viikossa kul-keva kirjastoauto olisi heidän kannalta ongelmallinen, koska tilat eivät ole esteettömät”, rehtori **Eija Saarimaa** kertoo.

Yläkoulua ja kirjastoa puo-lustavat adressit ovat nopeasti keränneet nimiä yhteensä lähes tuplasti väkiluvun verran.

”Ihmiset ovat heränneet, että meiltä ollaan viemässä kaikki”, kirjastonhoitaja **Leila Kuoppa-a** toteaa.

Kirjastoadressin pani alulle äidinkielenopettaja **Anne Kär-ki**, joka ihmettelee päättäjien lyhytnäköisyyttä.

”Tuntuu epärealilta, että eh-dotuksemme lanataan, vaikka olemme oikeasti miettinyet, mistä voisi säästää. Esimerkiksi

en yhtenäiskoulun rehtori **Liisa Nygård**.

Siirto voi rikkoo laissa asetet-tua 2,5–3 tunnin koulumatkan ylärajaa odotuksineen.

”Osa kulkee jo nyt 20 kilo-metrin päästä, joten heidän yh-densuuntainen koulumatkansa pitenisi noin 50 kilometriin. Se on pitkä matka 12–15-vuotiaalle nuorelle.”

Arvioitua 425 000 euron vuo-sisäästöä Nygård ei allekirjoita.

”Ensi vuonna 7. luokka on pienehkö, joten voimme pu-dottaa tuntekehystämme 20–25 tunnilla. Silloin erotukseksi Alajärven yläkouluun verrat-tuna jäisi noin 60 tuntia, mikä on kustannusvaikutukseltaan 90 000–100 000 euroa. Tuo raha kuluu helposti jo kuljetuksiin Alajärvelle.”

Kyse on myös nuorten hyvin-voinnista.

”Yhtenäiskoulussa opinpol-ku on esteetön, mikä samalla on estämässä paljon puhuttua nuorten pahoinvointia.”

Esteettömyys vaarassa

Palvelut ovat puuttaneet myös Lehtimäen opistolla, jossa opiskelee vuosittain 60 vaikea-vammaista opiskelijaa ja pari tuhatta lyhytkurssilaista.

”Opiskelijat käyttävät kirjas-toa paljon. Kerran viikossa kul-keva kirjastoauto olisi heidän kannalta ongelmallinen, koska tilat eivät ole esteettömät”, rehtori **Eija Saarimaa** kertoo.

Yläkoulua ja kirjastoa puo-lustavat adressit ovat nopeasti keränneet nimiä yhteensä lähes tuplasti väkiluvun verran.

”Ihmiset ovat heränneet, että meiltä ollaan viemässä kaikki”, kirjastonhoitaja **Leila Kuoppa-a** toteaa.

Kirjastoadressin pani alulle äidinkielenopettaja **Anne Kär-ki**, joka ihmettelee päättäjien lyhytnäköisyyttä.

”Tuntuu epärealilta, että eh-dotuksemme lanataan, vaikka olemme oikeasti miettinyet, mistä voisi säästää. Esimerkiksi

Lehtimäen Keskikylästä on matkaa Alajärven kuntakeskukseen liki kolmekymmentä kilometriä. Linja-auto kulkee kerran päivässä, joten oma kyyti on käytännössä ainoa vaihtoehto asiointiin.

”Vanha raja on yhä olemassa”, Elma Salo, Tapani Puskala ja Esko Halonen todistavat. Lehtimäkeläisten mielestä Alajärven päättäjät näivettävät entistä kuntaa syrjäkyljen joukkoon.

kirjaston aukioloaikojen supis-tamiseen ollaan valmiita.”

Moni on myös ilmoittautunut vapaaehtoiseksi pitämään luku-salia auki.

Kuuden miljoonan säästöt

Alajärven kaupunginjohtajan **Vesa Koivusen** mukaan säästöt koskevat koko kaupunkia. Lak-kautuslistalla on myös kolme kyläkoulua vanhan Alajärven puolelta.

”Harvassa tämänkokoisessa kunnassa on yläaste kahdessa eri toimipisteessä.”

Koivusen mukaan alijäämää on tällä hetkellä arviolta viisi miljoonaa euroa. Ensi vuosi lisännee sitä vähintään miljoon-

nalla. Talousvajeeseen ei ole tultu yhdessä yössä.

”Menoja ovat lisänneet muun muassa erikoissairanhoidon ennakoitua suurempi kustan-nusten nousu. Nyt rakennettu uimahalli ei ole ollut aiheutta-massa viiden miljoonan euron miinusta, vaan sen käyttömenot ovat vasta tulevien vuosien me-noerä.”

Kuntalaisia kuullaan 22. ja 24. lokakuuta järjestettävissä tilaisuuksissa.

”Jos joku keksii keinoon sääs-tää kuusi miljoonaa euroa ilman rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia, niin otamme ehdo-tuksen ilolla vastaan.”

HENNA VAINIO

”Kerran viikossa kulkeva kirjastoauto olisi opiskelijoidemme kannalta ongelmallinen, koska tilat eivät ole esteettömät”, Lehtimäen opiston rehtori Eija Saarimaa toteaa. Kati Tasola käyttää ahkerasti lähikirjastoa.

Kuntien heikko talous näkyy arjessa

Kuntaliiton erityisasiantunti-ja **Antti Kuopila** kysyy, mikä Lehtimäen kohtalo olisi ollut itsenäisenä kuntana.

”Palveluverkon karsiminen olisi saattanut olla silloinkin edessä. En tunne tapausta riit-tävästi, joten voin kommentoi-da vain yleisesti, mutta usein kuntaliitoksille, yhteistoimin-ta-alueille ja hallinnollisille ratkaisuille annetaan liikaakin painoarvoa.”

Olellaista on se, miten asuk-kaat reagoivat. Kuopila nostaa esimerkiksi Saloon liittyneen Särkisalon.

”Tehostetun palveluasumi-sen yksikön lakkauttaminen poiki siellä kansanliikkeen, joka synnytti uutta elävöittävää toimintaa. Lopputuloksena särkeäsalolaiset ovat saaneet koottua tiloihin muita tärkeitä palveluita, muun muassa kirjas-toa, kuntosalia, vanhusten kah-vitustoimintaa ja ruokapalvelun tukitoimia.”

Pelkkä kuntaliitos ei pelasta

Lehtimäen kaltaisia hätähuuto-ja kaikuu ympäri Suomea.

”Kunnat ovat todella heikossa taloudellisessa tilanteessa, jos ajatellaan vaikka 6,6 miljardin valtionosuusleikkauksia seu-raavan viiden vuoden aikana. Nyt konkreettisesti kuntien

talouden ja tehtävien määrän epätasapaino. On tavallaan as-tuttu sen rajan yli, että se näkyy jo ihmisten arjessa.”

Pelkät kuntaliitokset eivät pelasta.

”Se vaatii kunnilta muitakin toimia ja myös yksilön ja julki-sen yhteisön työnjaon pohdinta.”

Lähipalvelutarinat talteen

Kuntaliiton Vaikuttavat Lä-hipalvelut -projekti tarjoaa kunnille työkaluja muutospai-neissa.

Yhteistyössä valtiovarainmi-nisteriön, sosiaali- ja terveys-ministeriön sekä työ- ja elin-keinoministeriön kanssa toteu-tettava projekti etsii selvyyttä lähipalvelun käsitteeseen.

”Lähipalvelu minulle vantaa-laisena lapsiperheen isänä tar-koittaa eri asiaa kuin eläkkeellä oleville vanhemmilleni Paimi-ossa”, Kuopila havainnollistaa.

”Tarkoitus on nostaa esiin myös lähipalvelutarinoita eli esimerkkejä elävästä elämästä, miten joku asia on tehty hyvin ja toisaalta tapauksia, joissa lainsäädäntö on saattanut estää järkevän toiminnan.”

Pilottihankkeiden esintä on käynnissä ja toteutus alkaa ensi keväänä.

HENNA VAINIO